

■ Ziyadxan Əliyev

Ölüm bütün vaxtlarda gözənilməz olur. Elə bənzərsiz əsərləri ilə müasir Azərbaycan təsviri sənətində dərin iz salmış Xalq rəssamı, professor Cəmil Müfidzadənin (1934-2019) qırx gün əvvəl dünyasını dəyişməsinə də respublika ictimaiyyəti - çoxsaylı həmkarları, dostları və tələbələri bu cür qəbul etdilər. Bu ilk növbədə onun iki qərinəlik yaradıcılığı ərzində beynəlxalq miqyasda xalqımıza başucalıqı gətirən əsərlər yaratmaqla hamının məhəbbətini qazanmasının nəticəsi idi...

Bu sevginin qaynaqlarına nəzər salsaq, onda deməli ki, Bakıda məşhur "Əzimzadə məktəbi"ndə, Xarkovda isə Dövlət Rəssamlıq İnstitutunda ixtisas təhsil alan rəssam, ötən əsrin altmışıncı illərindən başlayaraq bu günümüze kimi yaradıcılıqla məş-

zusunda olduğunu dilə gətirməliyik. Bu cür təbii niyyətin arxasında başqa bir adekvat arzusunun - duyğularının özünəməxsus, başqalarına bənzəməyəcək tərzdə ifadəsinin durması isə heç şübhəsiz gənc rəssamdan bu vaxta qədər ələdiklərinə ciddi, həm də tənqidi nəzər salmaq tələb edirdi. Yox, o, belə bir məqamda sələflərinə ağız büzməkdən uzaq idi. Ancaq o, təsirindən çox tezliklə çıxmağı arzuladığı Ukrayna məktəbi ənənələrindən uzaqlaşmaqla, bilavasitə özünü, sirlərlə dolu iç dünyasını ifadə etmək istəyirdi. Özü də duyğularını dünənle bu günün vəhdətində təqdim etmək, mahiyyətə milli-bəşəri, formaca ənənə ilə müasirliyin qovşağına nail olmaq istəyirdi. Bu bir tərəfdən daxili tələbat olsa da, digər tərəfdən artıq 60-cı illərdə Azərbaycan təsviri sənətində, başqa sözlə desək, az qala qonşuluğunda T.Salahov, T.Nərimanbəyov, M.Mircavadov, Ə.Rzaquliyev, S.Bəhlulzadə və R.Babayev kimi rəssamların sovet incəsənətində aparıcı hesab olunan, daha çox isə gerçəklikdən uzaq olan, hər şeyi ideal, "ütülənmiş" görkəmdə təqdim etmək istəyən "sosialist realizm" bədii prinsipləri çərçivəsini qıran, onun genişləndirilməsində haqlı olduqlarını nəzarətçi-ideoloqlara sübut etməyə çalışanların mövcudluğu ilə bağlı idi, desək, yanılmazdır. Başqa sözlə desək, bu məqamda ən önəmli cəhət rəssamın varlığında həm də onu əhatə edən hər şeyə yaradıcı adam üçün çox vacib olan yeni gözlə baxmaq istə-

görünən doğma torpağa bir yaradıcı kimi diqqət yetirmiş, çoxsaylı neft mədənlərinin, neft hopmuş torpağın iyi ilə nəfəs almışdır. Krujeva kimi sıralanmış buruqları, nəhəng çiçəklər kimi torpağa səpilməmiş neft çənələrini seyr etmiş, özü üçün etibarlı və son nəticədə, davamlı ilham qaynağı tapmışdır...

Bir həqiqətdir ki, həyatda kiməsə, nəyəsə ali məhəbbət hisslərinin mövcudluğu hər şeyə başqa sözlə baxmağa məcbur edir. Məhz Cəmil Müfidzadənin doğma torpağa və onun ecazkar təbiətinə, yurdun əvəzsiz bəzəyi və qürur qaynağı olan tarixi abidələrə, yurda şöhrət bəxş edən sənaye obyektlərinə sevgisi belə ali, belə ülvi, başqa sözlə desək, bir az da Səttarsayağı olmuşdur. Onun dəfələrlə dünyanın yeni möcüzələrindən sayılan Neft daşlarına səfərlər etməsini, Azərbaycanın qədim və zəngin, möhtəşəm və təkrarsız memarlıq abidələri ilə tanışlığı, əcdadlarının gözünün nurunu, ürəklərinin və əllərinin hərərətini özündə yaşadan xalqları və tikmələri, eləcə də daşoyma və misgərlik nümunələri, özündə tariximizi yaşadan Qobustan qaya rəsmləri, ecazkar miniatür əsərləri ilə tanışlığını da bura əlavə etsək, gənc rəssamın çox qiymətli mənəvi dəyər toplusu qarşısında durduğunu söyləmək olar. Əslində, bəlkə də, başqalarının görə bilmədiyi bu qədər tutumlu mənəvi qaynağı lazımcına dəyərləndirmək, rəssamın özünün dediyi kimi fərqli müasir və milli görkəmə gətirmək o qədər də asan deyildi. Başqa

Cəmil Müfidzadə

sir görkəmi daha ecazkar görünür. Bəzən adama elə gəlir ki, rəssamda haradasa tez-tez üz-üzə qaldığı naturaya qarşı inamsızlıq yaranıb və o, görünənlərin real-təbii rənglərindən daha çox, təxəyyülün nəticəsi kimi təqdim etdiyi duyğulandırıcı rəng həllinə, süjetin düşündürücü obrazlı təfsirinə etibar edib.

Cəmil Müfidzadə bir qayda olaraq həyat hadisələrinin təsvirində bilərəkdən realılıqla qeyri-reallıq arasında duyulması bir məsafə saxlamağa çalışır. Onun özümlü bədii şərh, ifadə tərzində elə bu ilqım gücünə malik sirlə "məsafənin" mövcudluğunda aşkarlanır. Bunun nəticəsi olaraq çox vaxt rəssam təsvir obyektlərini əsərlərinə özünün qavradığı, görmək istədiyi biçimdə gətirir. Bu cür təfsir təsvir motivlərini adilikdən çıxarmağa imkan verir. Rəssamın tətbiq etdiyi duyulması bədii ümumiləşdirmələrə, rəng-cizgi improvizasiyalarına baxmayaraq, onu da demək lazımdır ki, bizə təqdim olunan hər bir özündə tarixi keçmiş yaşadan memarlıq motivinin də, poetik-romantik sənaye mənzərəsinin real prototipi vardır.

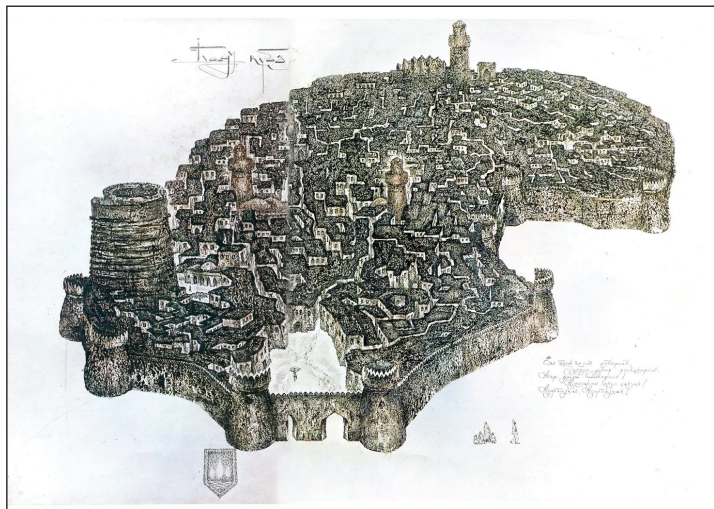
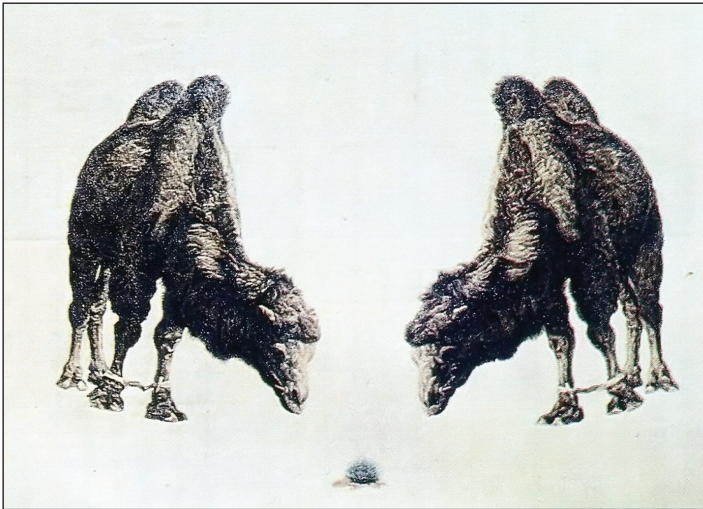
Onun əsərləri işləmə manerasına, kompozisiya biçiminə görə də orijinal olub, heç kimi xatırlatmır. Onları diqqətlə nəzərdən keçirdikdə rəssamın dəst-xəttinin təcridən dəyişdiyi, yeni bədii keyfiyyətlərlə zənginləşdiyi də açıq duyulur. Həmişə cəlbedici görünən və yenilənən bu ifadə tərzini əvvəllər nə qədər lakonik forma-biçim, təzadlı işıq-kölgə həlli seçiyələndirirdisə, vaxt axarında onlar təcridən çox zərif, ovsunlayıcı naxışları andıran cizgilərlə əvəz olunub. Sonrakı illərdə bədii forma bütövlüyü, axıcı xətlərin dinamikliyi, fakturanı cəlbedici və duyulan edən qarışıq texnikanın tətbiqi son nəticədə, özünəməxsus bədii şərh məcmusu yaratmaqla rəssamın sonrakı dövr yaradıcılığının "tanınma nişanı"na - bədii-texniki ifadə vasitəsinə çevrilib.

O, yeganə qrafiklərimizdəndir ki, təhsil illərində qazandığı texniki-bədii vərdişləri həmişə praktikada davam etdirmişdir. Onun əsərlərini davamlı olaraq müxtəlif texnikalarda yaratması da bunu təsdiqləyir. Rəssam uzun illərdir ki, yaradıcılıqla yanaşı pedaqoji fəaliyyətlə də məşğul olmuşdur. Uzun illər ərzində Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Akademiyasının "Qrafika" kafedrasında çalışan Cəmil müəllim bu ali təhsil ocağının professoru idi. Yaxşı haldır ki, görkəmli sənətkar əldə etdiyi zəngin texniki-bədii təcrübəni və dünya praktikasında ofort texnikasının yerini özündə cəmləşdirən "Ofort" adlı dərslik yazmış, bu texnikanın bundan sonra gənclər tərəfindən davam etdirilməsi üçün tutumlu mənəvi yaratmışdır...

Rəssamın zəngin qrafik irsi ilə tanışlıq göstərir ki, Cəmil Müfidzadə sənətdə artıq öz sözünü demiş və sənətkar "mən"ini təsdiqləmiş yaradıcı simalardandır. Odur ki, bundan sonra artıq zamanın sərt sınağından çıxdığını da sübut edən bu əvəzsiz milli-mənəvi dəyərlərin Azərbaycan təsviri sənətinin ayrılmaz tərkib hissəsi kimi qalacağı və dəyərləndiriləcəyi birmənəlidir.

Cizgilərə hopan ömür

Xalq rəssamı Cəmil Müfidzadənin əziz xatirəsinə həsr olunur...

ğul olmuşdur. Öncədən deyək ki, o, bir çox yaradıcılarla birlikdə Azərbaycan incəsənətinin XX yüzilliyin ikinci yarısına təsadüf edən inkişafında fəal iştirak etmiş, milli təsviri sənətimizi SSRİ və dünya miqyasında məşhurlaşdıran "altmışıncılar"ın sırasında olmuşdur.

Cəmil Müfidzadənin yaradıcılıq yolundan söz açmalı olsaq, öncə onun təhsilsonrası topladığı qrafik bədii-texniki vərdişlərdən "yoğrulmuş" professionalıq saxlancını arzularının gerçəkləşməsinə yönəltmək ar-

yinin qərar tutması və bunu reallaşdırmaq üçün bilavasitə Azərbaycan rəssamlığındakı müasirləri arasında nümunə götürüləcək yaradıcıların mövcudluğu idi. Odur ki, ilk olaraq duyğularını qanadlandırmaya üçün o, ona daha yaxın olan Abşeronu gəzir. Özünün bu sətirlərin müəlliflə söhbətindən məlum oldu ki, o, Bakıya geri qayıdandan sonra özünəməxsus təbiəti ilə seçilən Abşeronu yaxından göz qoymaqla, qızmar günəşin, güclü işıq selinin altında rənglərdən "küsmüş" kimi

sözlə desək, o, sənətin elçatmaz görünən zirvəsinə doğru uzanan çox təzadlı, ancaq eyni zamanda duyulması dərəcədə maraqlı yaradıcılıq axtarışlarından keçəcək uzun bir yola çıxmaqda idi. Belə bir vaxtda israrının davamlı olmasına yeganə dayaq verən gənc müəllifin özünə sonsuz inamı idi...

Onun zamanın axarında doğma yurda həsr etdiyi "Bakı albomu", "İçərişəhər", "Abşeron nefti" və "Xinalıq" silsilələrini əhatə edən əsərlərin timsalında əminliklə bu inamın "göyərtdiyi"ni söyləmək mümkündür. Bununla yanaşı, rəssam dünyanın bir çox ölkələrinə baş tutan yaradıcılıq səfərlərini də sənətsəvərlər tərəfindən çox maraqla qarşılanmış qrafik silsilələrdə əbədiləşdirmişdir. Onun "Monqolustanda", "Misir təəssüratları" və "Şimal" silsilələri belə yaranmışdır.

O, yaradıcılığında milli bədii qaynaqlara tapınan rəssamlardan olmuşdur. Onun əski nümunələrimizə münasibəti səthi olmayıb, əsl yaradıcı mahiyyət daşıyır. Elə bunun sayəsində də əsərlərində milliliklə yanaşı, müasirlik və zaman kateqoriyası da nəzərəçarpan və duyulandır. Belə ki, rəssamın özünəməxsus təfsirində həm müəyyən məkanın gözəlliyi, həm də insan əli ilə dəyişən müa-

Təsisçi:
**KASPI EDU
MMC**

Baş redaktor:
**İlham
QULİYEV**

Ünvan: Bakı ş.
Mətbuat prospekti,
529-cu məhəllə,
25-ci bina
Telefon: 510-61-92,
"432-88-45,
Faks: 510-61-93
E-mail: kaspizqazeti@gmail.com

Qəzet Mətbuat və
İnformasiya
Nazirliyində
qeydiyyatdan keçib.
Lisensiya №022264,
Qeydiyyat №V 64

Qəzet redaksiyanın
kompüter mərkəzində
yığılıb, səhifələnilib,
"Azərbaycan" nəşriyyatında
çap olunub
Bazar və bazar ertəsindən
başqa hər gün çıxır.

Tiraj: 3400

Müəlliflərin mövqeyi ilə
redaksiyanın mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər